“Фатих Кәримнең тормыш юлы һәм иҗаты”
темасына презентация.

Эшне башкарды: Галиева Зәлифә Габбас кызы

Яр Чаллы шәһәре 29 нчы гимназиянең татар теле укытучысы

Туган ягы

- Татар совет поэзиясенең күренекле вәкиле, патриот шагыйрь Фатих Кәрим (Фатих Әхмәтвәли улы Кәримов) 1909 елның 9 нчы гыйнваренда элеккеге Уфа губернасының Бәләбәй өязе (хәзерге Башкортстан Республикасының Бишбүләк районы) Ает авылында мулла гаиләсендә туа.

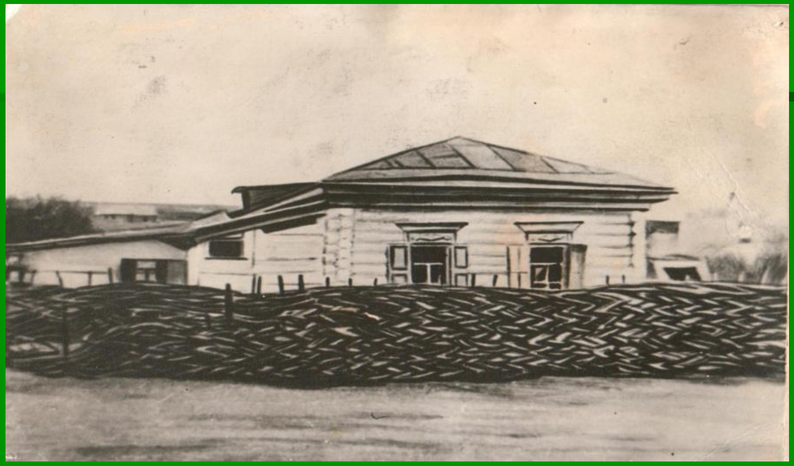

Белеме.

- Мәктәпкә кергәнче үк укырга-язарга өйрәнеп, соңыннан беренче баскыч авыл мәктәбенең ике сыйныфын тәмамлый. 1922 елда абыйсы Габдулла Кәримов (шагыйрь Ярлы Кәрим, 1901-1937) аны Бәләбәй шәһәренә алып китә һәм педагогия техникумының хәзерлек группасына укырга урнаштыра. Монда ике ел укып, хәзерлек курсын тәмамлагач (1924), шул ук абыйсы ярдәмендә Казанга килә һәм бер ел Н. К. Крупская исемендәге яшүсмер балалар йортында тәрбияләнә. 1925-1929 елларда Казан Җир төзү техникумында укый. Шунда чакта комсомол сафына керә, җәмәгать эшләрендә актив катнашып, техникумда комсомол оешмасының секретаре, соңыннан профком председателе булып эшли.

Башлангыч чор иҗаты.

- Ф. Кәримнең әдәби иҗат эше белән җитди шөгыльләнә башлавы да шушы студентлык елларына карый. 1926 елдан республика газеталарында аның көндәлек темаларга, комсомол тормышына кагылышлы мәкаләләре, фельетоннары, соңга таба балалар өчен хикәяләре һәм шигырьләре күренә башлый (Ф. Кәримнең «Хәзер сезнең белән» исемле беренче шигыре «Кечкенә иптәшләр» журналының 1927 елгы 2 нче санында дөнья күрә).

Фатих Кәрим Габрахман Минский белән

Иҗат һәм җәмәгать эшчәнлеге

- 1928 елда «Яшь ленинчы» (хәзерге“ Сабантуй”) газетасы чыгарыла башлагач, унтугыз яшьлек студент-әдипне газетаның редколлегиясе составына кертеп, җаваплы секретарь итеп билгелиләр. Анда Ф. Кәрим, техникумдагы укуын дәвам иткән хәлдә, бер ел эшли, аннары, 1929 елда техникумны тәмамлагач, «Крәстиян гәзите» редакциясенә әдәби хезмәткәр булып күчә. 1930-31 елларда Ф. Кәрим «Азат Хатын», «Атака» (татар пролетар язучылары органы) журналларында жаваплы секретарь хезмәтләрендә була. 1931 елның көзендә армиягә алынып, 1933 елда татар телендә чыга торган «Кызылармияче» (редакторы — К. Нәҗми) газетасында хәрби журналист-хәбәрче булып хезмәт итә. Армиядән кайтканнан соң, ВЛКСМның Татарстан өлкә комитеты тәкъдиме белән Ф. Кәрим Татар дәүләт нәшриятының (Татгосиздатның) яшьләр-балалар әдәбияты секторы җитәкчесе итеп билгеләнә. Үзе өчен зур әдәби мәктәп булган бу җитди, җаваплы эштә Ф. Кәрим 1937 елның май аена кадәр эшли. Бу — Фатих Кәримнең иҗат һәм җәмәгать эшендә кайнап, әдип буларак үсү һәм формалашу еллары.

Шагыйрь-гражданин

1929 елдан 1937 елга кадәрге кыска вакыт эчендә аның ун китабы басылып чыга (икесе — проза, сигезе — шигъри җыентыклар). Иҗатта туктаусыз эзләнү, уку һәм тормышны өйрәнү аңа, беренче әсәрләрендә сизелгән формализм йогынтысыннан һәм декларативлыктан арынып, тиз арада үзенчәлекле шагыйрь булып җитлегү мөмкинлеге тудыра. Утызынчы еллардагы социалистик хезмәт темасын, илнең хуҗалыгын һәм оборонасын ныгыту өчен көрәш темасын яктырткан лирик шигырьләре, «Яшен яктысы» (1932), «Тавышлы таң» (1933), «Илле егет» (1934), «Аучылар» (1934), «Аникин» (1936) кебек поэмалары белән Ф. Кәрим сугышка кадәрге чорда ук заман сулышын яхшы тоеп, ил каршында зур җаваплылык хис итеп яшәүче шагыйрь-гражданин буларак танылa.

Гаиләсе

Хатыны һәм балалары

Бөек Ватан сугышы еллары

Ф. Кәримнең поэтик таланты аеруча Бөек Ватан сугышы чорында ачыла. Армиягә ул **1941** елның **30** декабрендә алына һәм **1942** елның февра-леннән **1945** елның февраленә кадәр алгы сызыкта булып, солдат һәм взвод командиры сыйфатын-да, Мәскәү яныннан алып Көнчыгыш Пруссиягә хәтле сугышчан юл уза, Укра-инаны, Белоруссия, Карпатны азат итү сугышларында катнаша, ике тапкыр авыр яралана, шәхси батырлыклары өчен Кызыл Йолдыз ордены белән бүләк-ләнә.

Сугыш чоры иҗаты

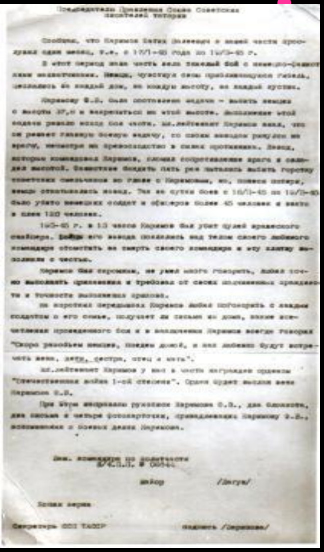

Фронтның авыр шартларына карамастан, Ф. Кәрим сугыш чорында һәр буш минутын иҗат өчен файдалана. **1941-45** еллар арасында ул тугыз поэма, ике повесть, бер драма әсәре һәм йөздән артык шигырь яза. Сан ягыннан гына түгел, сыйфат һәм идея-эчтәлек ягыннан да шагыйрьнең бу чор әсәрләре иҗатта яңа биеклеккә күтәрелү, камиллеккә ирешү мисалы булып торалар. Аның поэзиясендә сугыш чынбарлыгының катлаулы фәлсәфәсе, туган ил өчен җаннарын кызганмый көрәшкән совет кешеләренең, совет солдатының табигый эчке кичерешлә-ре, патриотик хисләре, сөйгәненә булган олы мәхәббәте, тыныч тормышка сусавы гаҗәеп бер ихласлык һәм шигърилек белән гәүдәләнә.

Ф. Кәримнең бу елларда иҗат иткән лирик шигырьләре, «Гөл-сем» **(1942)**, «Идел егете» **(1942)**, «Кыңгыраулы яшел гармун» **(1942)**, «Пионерка Гөлчәчәккә хат» **(1942)**, «Тирән күл» **(1942)**, «Үлем уены» **(1942)**, «Партизан хатыны» **(1943** «Өмет йолдызы» **(1944)** поэмалары, «Тимер һәм тимерче» **(1944)** балладасы.

Бөек Ватан сугышы елларында Ф. Кәрим чәчмә әсәрләр язуга да игътибар бирә: «Шакир Шигаев» **(1943)** исемле драма, «Развед-чик язмалары» **(1942)** һәм «Язы төндә» **(1944)** исемле ике повес-тен иҗат итә. Бу әсәрләрдә, поэзиясендәге кебек у сугыш тема-сы — батыр совет сугышчыларының җанлы образлары, төрле милләт кешеләреннән оешкан совет армиясенең рухи һәм су-гышчан бердәмлеге чагыла.

Үлем

- Ф. Кәримнең иҗат планнары зур була. Ләкин сугыш чын-барлыгының дәһшәтле «үлем уены» аңа үзенең иҗади планнарын ахыргача тормышка ашырырга ирек бирми: **1945** елның **19** февралендә, сугыш бетәргә санаулы гына көннәр калгач, бик җаваплы бер сугышчан заданиене үтә-гәндә, кече лейтенант, взвод командиры Ф. Кәрим батыр-ларча һәлак була. Аның гәүдәсе Көнчыгыш Пруссиядәге Кенигсберг (хәзерге Калининград) шәһәре янында күмелә. Соңыннан, **1955** елда, ул шундагы Победа исемле авыл паркына туганнар каберлегенә күчерелә. Сугыштагы соң-гы батырлыгы өчен Ф. Кәрим, үлгәннән соң, Беренче дәрә-җә Ватан сугышы ордены белән бүләкләнә.

- Ф. Кәримнең ялкынлы иҗаты укучылар күңелендә буыннан-буынга яңара бара.

Әдип истәлегенә очрашу

- Казанда Фатих Кәрим урамы